

1. Aanleiding

Haarlem is een echte erfgoedstad met een lange bewoningsgeschiedenis, een eigen archeologiemuseum, landschappelijk historisch / archeologische waarden, circa 2500 monumenten, beeldbepalende panden, (rijks)beschermde stadsgezichten en Unesco Werelderfgoed. Erfgoed is dan ook vanzelfsprekend belangrijk voor de identiteit, de aantrekkelijkheid en het vestigingsklimaat van de stad.

Erfgoed staat niet op zichzelf maar heeft een steeds bredere rol. Zo heeft erfgoed in de Omgevingswet een plek gekregen als integraal onderdeel van de (fysieke) leefomgeving. Hiernaast verbindt erfgoed mensen en heeft erfgoed een rol in de aantrekkingskracht en leefbaarheid van de stad. Een zorgvuldige omgang met erfgoed in een dynamische stad, het nieuwe instrumentarium van de Omgevingswet en de brede betekenis van erfgoed vragen om een herziening van het erfgoedbeleid.

2. Huidige beleid en evaluatie

Het huidige beleid voor erfgoed is versnipperd en niet meer actueel. Hoewel de archeologische beleidskaart recent geactualiseerd is dateert de *Beleidsnota Archeologie* uit 2009. Voor bovengronds erfgoed heeft de nota *Erfgoed en Ruimte* uit 2013 de aanzet gegeven voor het verankeren van erfgoed in de ruimtelijke ordening, waarbij erfgoed niet alleen object gericht is (monumenten) maar onderdeel is van de fysieke leefomgeving. In dit kader is erfgoed betrokken bij het opstellen van ruimtelijk beleid en bestemmingsplannen. Ook is een cultuurhistorische hoofdstructuur gemaakt, als input voor de Omgevingsvisie, en is naoorlogs erfgoed geïnventariseerd. De beleidsthema's uit het bestaande beleid zijn nog relevant, maar vragen om actualisatie, verbreding en verdieping.

Evaluatieonderzoek naar het Haarlemse erfgoedbeleid in de periode 2013-2018, in het kader van artikel 213a Gemeentewet, laat zien dat binnen de bestaande capaciteit de beschikbare middelen doeltreffend zijn ingezet om het vigerend beleid uit te voeren, maar dat met name de lange termijn doelstellingen en ambities onder druk staan.

Ook schetst het onderzoek de ontwikkeling dat een aantal monumentengemeente de laatste jaren flink uitgebreid zijn qua capaciteit, informatievoorziening en regionale samenwerking. Het beeld is dat Haarlem daarmee vergeleken achter blijft.

Een samenhangend en actueel beleid is gelet op een effectieve inzet van de beperkte capaciteit extra van belang. Met een gezamenlijk beleid kan de organisatorische samenvoeging uit 2018 van de teams die zich bezighouden met archeologie en monumentenzorg nog beter benut worden en de slagkracht van erfgoed zowel binnen de organisatie als naar buiten toe vergroot worden.

3. Aanleidingen actualisatie

Belangrijkste aanleidingen voor een actualisatie van het beleid zijn de recent geformuleerde ambities uit de *Omgevingsvisie Haarlem 2045*, de invoering van de Omgevingswet en de veranderende rol van erfgoed in de samenleving.

Omgevingsvisie Haarlem 2045

Voor de realisatie van de strategische keuzes uit de Omgevingsvisie, in het bijzonder *Mengen en verdichten* en *Ruimte voor de energietransitie*, is een zorgvuldige omgang met erfgoed nodig. Het gaat hierbij met name om opgaven op het gebied van verdichting en duurzaamheid (waaronder energiebesparing en -opwekking, klimaatadaptatie en circulariteit) maar ook om thema's als herbestemming van leegkomende kerkgebouwen en groen erfgoed (zoals historische parkaanleg) in relatie tot een gezonde leefomgeving.

Dit vraagt om een brede kijk vanuit erfgoed in samenhang met andere beleidsvelden en een proactieve houding. Om hiertoe te komen is vanuit erfgoed een visie nodig op deze thema's, van waaruit mede invulling gegeven kan worden aan de uitwerking van de Omgevingsvisie en het opstellen van het Omgevingsplan.

Ontbreken onderzoeksagenda

Kennisontwikkeling is van groot belang als basis voor beleid en advisering zodat gerichte keuzes gemaakt kunnen worden. Er ontbreekt op dit moment echter een onderzoeksagenda over de ruimtelijk ontwikkelings- en bewoningsgeschiedenis van onze stad. Het verdiepen en synthetiseren van de kennis op het gebied van o.a. bouwhistorie is nodig om te bepalen wat belangrijke erfgoedwaarden zijn die beschermd moeten worden. Dit geeft tegelijk ook zicht op de ruimte die er is voor ontwikkeling en transformatie vanuit integrale opgaven voor de stad. De stad kan betrokken worden bij kennisontwikkeling en omgekeerd kan kennis gedeeld worden met bewoners, ondernemers en bezoekers van Haarlem.

Invoering Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet betekent een ingrijpende wijziging van het instrumentarium waarmee de omgang met beschermd en niet beschermd erfgoed

geregeld is. Actualisatie van het erfgoedbeleid is nodig om gericht te sturen op wat er in deze zin aan veranderingen op het erfgoedveld afkomt o.a. met het Omgevingsplan en de registratie en digitalisatie van erfgoedgegevens.

Verbindende kracht van erfgoed

Tot slot heeft erfgoed, naast een rol in de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van de stad, een steeds bredere maatschappelijke betekenis. Mensen hebben een grote verbondenheid met de geschiedenis van de stad. Toegankelijkheid en interactie met erfgoed wordt daarmee steeds belangrijker. Het betrekken van de stad, met publieksbereik en participatie, en het benutten van verbindende kracht van erfgoed zijn hierbij onderwerpen.

4. Probleemstelling

Het huidige erfgoedbeleid is versnipperd en niet meer voldoende actueel gelet op de opgaven voor de stad, het veranderend instrumentarium van de Omgevingswet en de veranderende rol van erfgoed in de samenleving.

5. Doel

Doel van de nota is een actueel en gezamenlijk beleid voor boven en ondergronds erfgoed waarmee op hoofdlijnen, proactief en samenhangend sturing gegeven kan worden aan het behoud en de zorgvuldige omgang met erfgoed. Het gaat hierbij nadrukkelijk ook om de toegankelijkheid en betekenis van erfgoed voor de samenleving van nu.

6. Resultaat

De erfgoednota beschrijft op hoofdlijn de visie op erfgoed in relatie tot de opgaven van de stad en gewijzigd instrumentarium, zowel boven- en ondergronds. Hierbij benoemen we in een aantal thematische uitwerkingslijnen hoe wij de komende vijf jaren aan onze ambities en doelen gaan werken. Via de reguliere planning- en controlecyclus monitoren we de voortgang. Op basis van een evaluatie met de stad en erfgoedverenigingen, herijken we voorjaar 2026 onze ambities en doelen.

Thema's die hierbij een belangrijke rol spelen zijn:

- Het koesteren en behouden van erfgoed voor toekomstige generaties;
- Kennisontwikkeling en onderzoek als basis voor goede advisering en beleidsontwikkeling;
- Zorgvuldige omgang met erfgoed als integraal onderdeel van een dynamische leefomgeving met opgaven op het gebied van onder andere verstedelijking en duurzaamheid;

- Benutten van de verbindende kracht van erfgoed en het betrekken van de stad bij de omgang met erfgoed;
- Benutten van de betekenis van erfgoed voor de aantrekkingskracht, leefbaarheid en economische vitaliteit van de stad, voor ondernemers, bezoekers en bewoners;
- Actualiseren van het beleid en regelgeving, digitalisatie en registratie in relatie tot het gewijzigde instrumentarium van de Omgevingswet;
- Toegankelijkheid en zichtbaarheid van erfgoedkennis, kennisdeling en publieksbereik in relatie tot ondersteuning van eigenaren en de betrokkenheid van de stad bij erfgoed.

7. Uitgangspunten en randvoorwaarden

De nota wordt opgesteld in relatie tot de strategische keuzes die in de *Omgevingsvisie Haarlem 2045* zijn geformuleerd en het vigerende beleid van de gemeente waaronder het Cultuurplan 2022-2028.

De beleidsmedewerkers Erfgoed van de vakgroepen archeologie en monumenten zullen de nota opstellen in afstemming met betrokken afdelingen waaronder OMB, VTH en ECDW.

8. Risicoanalyse

De gemeente heeft wettelijke taken op het gebied van de zorg voor beschermd en niet beschermd erfgoed o.a. bij ruimtelijke ontwikkeling, vergunningverlening, handhaving en toezicht.

Het niet actualiseren van erfgoedbeleid leidt uiteindelijk tot een tekortkoming van deze wettelijke taken, verlies aan erfgoedwaarden en het missen van kansen.

9. Proces en planning

De opgaven uit de Omgevingsvisie en invoering van de Omgevingswet vragen om een tijdige start. De planning, met voldoende ruimte voor participatie, is erop gericht de Erfgoednota in het eind van 2022 voor vaststelling aan te bieden aan de gemeenteraad.

Planning	
Eerste kwartaal 2022	• Interview interne stakeholders waaronder relevante afdelingen in de gemeente • Interview externe stakeholders • Opstellen eerste opzet nota en opzet van de participatie op de verschillende thema's
Tweede kwartaal 2022	• Interview interne en externe stakeholders • Participatie op verschillende thema's • Verwerken input en opstellen concept nota.
Derde Kwartaal 2022	• Afstemmen conceptnota met stakeholders • Maken definitieve versie nota
Vierde kwartaal 2022	• Raadsbehandeling

10. Participatie en inspraak

Voor de participatie zullen externe stakeholders worden betrokken, zoals Bond Heemschut en Historische Vereniging Haarlem, door middel van interviews en een poll van de gemeente Haarlem. Bij het opstellen van de programma's zal gerichte participatie per thema worden toegepast.

11. Bijlage

Geen.